

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ पञ्चमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके पञ्चमः प्रपाठकः ॥

प्रा॒णो र॑क्षति॒ विश्व॑मेज॑त्। इ॒र्यो भू॑त्वा बहु॒धा ब॒हूनि॑। स
इत्स॑र्वं व्या॑नशे। यो दे॒वो दे॒वेषु॑ वि॒भूर॑न्तः। आवृ॑दू॒दात्
क्षेत्रि॑यध्व॒गद्व॑षा॑। तमि॑त्प्रा॒णं म॒न॒सोप॑ शिक्ष॒त। अ॒ग्रं
दे॒वाना॑मि॒दम॑त्तु नो ह॒विः। म॒न॑स॒श्चित्ते॒दम्। भू॒तं भ॑व्यं च
गु॒प्यते। तद्धि दे॒वेष्व॑ग्रि॒यम्॥१॥

आ न॑ ए॒तु पु॒रश्च॑रम्। स॒ह दे॒वैरि॒मं ह॑वम्। म॒नः
श्रेय॑सिश्रेय॑सि। क॒र्मन् य॒ज्ञप॑ति॒न्दध॑त्। जु॒षता॑ मे वा॒ग्नि॒दं
ह॒विः। वि॒राड्दे॒वी पु॒रोहि॑ता। ह॒व्यवा॑डन॑पायिनी। यया॑
रू॒पाणि॑ बहु॒धा वद॑न्ति। पेशा॑सि दे॒वाः प॑र॒मे ज॒नित्रे॑। सा
नो॑ वि॒राडन॑पस्फुर॒न्ती॥२॥

वाग्दे॒वी जु॑षतामि॒दं ह॒विः। चक्षु॑र्दे॒वानां॑ ज्योति॑र॒मृते॑

न्यक्तम्। अस्य विज्ञानाय बहुधा निर्धीयते। तस्य
 सुम्नमशीमहि। मा नो हासीद्विचक्षणम्। आयुरिन्नः
 प्रतीर्यताम्। अनन्धाश्चक्षुषा वयम्। जीवा ज्योतिरशीमहि।
 सुवज्योतिरुतामृतम्। श्रोत्रेण भद्रमुत शृण्वन्ति सत्यम्।
 श्रोत्रेण वाचं बहुधोद्यमानाम्। श्रोत्रेण मोदंश्च महंश्च श्रूयते।
 श्रोत्रेण सर्वा दिश आ शृणोमि। येन प्राच्या उत दक्षिणा।
 प्रतीच्यै दिशः शृण्वन्त्युत्तरात्। तदिच्छोत्रं बहुधोद्यमानम्।
 अरान्न नेमिः परि सर्वं बभूव॥३॥

अग्निमनपस्फुरन्ती सत्यं सप्त च॥ [१]

उदेहि वाजिन्यो अस्यप्स्वन्तः। इदं राष्ट्रमा विश
 सूनृतावत्। यो रोहितो विश्वमिदञ्जानं। स नो राष्ट्रेषु
 सुधितान्दधातु। रोहंरोहं रोहित आरुरोह। प्रजाभिर्वृद्धिं
 जनुषामुपस्थम्। ताभिः स रब्धो अविदथ्यदुर्वीः। गातुं
 प्रपश्यन्निह राष्ट्रमाऽहोः। आऽहार्षीद्राष्ट्रमिह रोहितः। मृधो
 व्यास्थदभयं नो अस्तु ॥४॥

अ॒स्मभ्यं॑ द्या॒वापृ॑थि॒वी श॑क्क॒रीभिः॑। रा॒ष्ट्रन्दु॑हा॒थामि॒ह
 रे॒वती॑भिः। वि॒मम॑र॒श् रोहि॑तो वि॒श्वरू॑पः। स॒माच॑क्राणः
 प्र॒रुहो॑ रुह॑श्च। दि॒वङ्ग॑त्वाय॑ म॒हता॑ म॒हिम्ना॑। वि नो॑ रा॒ष्ट्रमु॑न॒त्तु
 पय॑सा॒ स्वेन॑। यास्ते॑ वि॒शस्त॑प॒सा सं ब॑भूवुः। गा॒य॒त्रं
 व॒त्सम॑नु॒ तास्त॒ आऽगुः॑। तास्त्वा वि॑शन्तु॒ मह॑सा॒ स्वेन॑। सं
 मा॑ता पु॒त्रो अ॒भ्येतु॑ रोहि॑तः॥५॥

यू॒यमु॑ग्रा मरुतः पृ॒श्निमा॑तरः। इन्द्रे॑ण स॒युजा॒ प्रमृ॑णीथ॒
 श॒त्रून्। आ वो॒ रोहि॑तो अश्रु॑णोदभिद्यवः। त्रि॒सं॒ता॒सो
 मरुतः॑ स्वा॒दुस॑म्मुदः। रोहि॑तो द्या॒वापृ॑थि॒वी ज॑जान।
 तस्मि॑न् स्तन्तु॒ पर॑मे॒ष्ठी त॑तान। तस्मि॑ञ्छि॒श्रिये अ॒ज
 एक॑पात्। अ॒दृ॒ह॒द्द्या॒वापृ॑थि॒वी ब॑लेन। रोहि॑तो द्या॒वापृ॑थि॒वी
 अ॒दृ॒हत्। तेन॒ सु॒वः स्त॑भि॒तन्ते॒न ना॑कः॥६॥

सो अ॒न्तरि॑क्षे रज॑सो वि॒मानः॑। तेन॑ दे॒वाः सु॒व॒रन्व॑विन्दन्।
 सु॒शे॒र्वन्त्वा भा॑नवो॒ दी॒दि॒वा॒सम्। स॒म॒ग्रा॒सो जु॒ह्वो
 जा॒तवे॑दः। उ॒क्षन्ति॑ त्वा वा॒जिन॒मा घृ॑तेन। स॒सं॒मग्रे॑ यु॒वसे॒

भोजनानि। अग्ने शर्धं महते सौभगाय। तवं द्युमन्युत्तमानि
सन्तु। सञ्जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व। शत्रूयतामभि तिष्ठ
महासि॥७॥

अस्वेतु रोहितो नाको महासि॥—————[२]

पुनर्न इन्द्रो मघवा ददातु। धनानि शक्रो धन्यः सुराधाः।
अर्वाचीनं कृणुतां याचितो मनः। श्रुष्टी नो अस्य हविषो
जुषाणः। यानि नोऽजिनन्धनानि। जहर्थ शूर मन्युना।
इन्द्रानुविन्द नस्तानि। अनेन हविषा पुनः। इन्द्र आशाभ्यः
परि। सर्वाभ्योऽभयङ्करत्॥८॥

जेता शत्रून् विचर्षणिः। आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे
त्वा। पुरो दधे अमृतत्वाय जीवसे। आकूतिमस्यावसे।
काममस्य समृद्धौ। इन्द्रस्य युञ्जते धियः। आकूतिन्देवीं
मनसः पुरो दधे। यज्ञस्य माता सुहवा मे अस्तु। यदिच्छामि
मनसा सकामः। विदेयमेनद्धदये निविष्टम्॥९॥

सेदग्निरग्नीरत्येत्यन्यान्। यत्र वाजी तनयो वीडुपाणिः।

स॒हस्र॑पा॒था अ॒क्षरा॑ स॒मेति॑ । आ॒शा॒ना॒न्त्वाऽऽशा॑पा॒लेभ्यः॑ ।
 च॒तु॒र्भ्यो॑ अ॒मृते॑भ्यः । इ॒दं भू॒तस्या॑ध्य॒क्षेभ्यः॑ । वि॒धेम॑ ह॒विषा॑
 व॒यम् । वि॒श्वा आ॒शा म॑धु॒ना स॑ꣳ सृ॒जामि॑ । अ॒न॒मी॒वा आ॒प
 ओष॑धयो भवन्तु । अ॒यं यज॑मानो मृ॒धो व्य॑स्यताम् ॥१०॥

अ॒गृ॒भी॒ताः प॒शवः॑ स॒न्तु स॑र्वे । अ॒ग्निः सो॒मो व॑रु॒णो
 मि॒त्र इ॒न्द्रः । बृ॒ह॒स्पतिः॑ स॒विता॑ यः स॒ह॒स्री । पू॒षा नो॑
 गो॒भि॒रव॑सा॒ सर॑स्वती । त्व॒ष्टा रू॒पाणि॑ स॒म॒न॒क्तु य॒ज्ञैः ।
 त्व॒ष्टा रू॒पाणि॑ द॒ध॒ती सर॑स्वती । पू॒षा भ॒गꣳ स॒विता॑ नो॑
 द॒दातु॑ । बृ॒ह॒स्पति॑र्द॒द॒दिन्द्रः॑ स॒हस्र॑म् । मि॒त्रो दा॒ता व॑रु॒णः
 सो॒मो अ॒ग्निः ॥११॥

क॒र॒न्निर्वि॑ष्टमस्यतान्न॒वं च॑ ॥ ————— [३]

आ नो॑ भ॒र भ॒ग॑मिन्द्र द्यु॒मन्त॑म् । नि ते॑ दे॒ष्णस्य॑ धीमहि प्र॒रेके॑ ।
 उ॒र्व इ॒व प॑प्रथे॒ कामो॑ अ॒स्मे । तमा॑पृ॒णा व॑सुप॒ते व॑सू॒नाम् ।
 इ॒मङ्काम॑ म॒न्दया॑ गो॒भि॒रश्वैः॑ । च॒न्द्रव॑ता॒ राध॑सा प॒प्रथ॑श्च ।
 सु॒व॒र्यवो॑ म॒तिभि॑स्तु॒भ्यं वि॑प्राः । इन्द्रा॑य॒ वाहः॑ कु॒शि॒कासो॑

अक्रन्। इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्रवोचम्। यानि चकारं प्रथमानि
वज्री॥१२॥

अहन्नहिमन्वपस्ततर्द। प्रवक्षणा अभिनत्पर्वतानाम्।
अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणम्। त्वष्टाऽस्मै वज्रं स्वयन्ततक्ष।
वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमानाः। अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः।
वृषायमाणोऽवृणीत सोमम्। त्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्य।
आ सायकं मघवा दत्त वज्रम्। अहन्नेनं प्रथमजा
महीनाम्॥१३॥

यदिन्द्राहन्नप्रथमजा महीनाम्। आन्मायिनाममिनाः प्रोत
मायाः। आत्सूर्यं जनयन्द्यामुषासम्। तादीक्रा शत्रून्
किलाविवित्से। अहन्वृत्रं वृत्रतरं व्यसम्। इन्द्रो वज्रेण
महता वधेन। स्कन्धासीव कुलिशेनाविवृक्णा। अहिः
शयत उपपृक्पृथिव्याम्। अयोध्येव दुर्मद आ हि जुह्वे।
महावीरन्तुविबाधमृजीषम्॥१४॥

नातारीरस्य समृतिं वधानाम्। स रुजानाः पिपिषु

इन्द्रशत्रुः। विश्वो विहाया अरतिः। वसुर्दधे हस्ते दक्षिणे।
 तरणिर्न शिश्रथत्। श्रवस्यया न शिश्रथत्। विश्वस्मा
 इदिषुध्यसे। देवत्रा हव्यमूहिषे। विश्वस्मा इत्सुकृते
 वारमृण्वति। अग्निद्वारा व्युण्वति॥१५॥

उदुञ्जिहानो अभि काममीरयन्। प्रपृश्नन्विश्वा भुवनानि
 पूर्वथा। आ केतुना सुषमिद्धो यजिष्ठः। कामं नो अग्ने
 अभिहर्य दिग्भ्यः। जुषाणो हव्यममृतेषु दृढ्यः। आ नो
 रयिं बहुलाङ्गोमंतीमिषम्। नि धेहि यक्षदमृतेषु भूषन्।
 अश्विना यज्ञमागतम्। दाशुषः पुरुदससा। पूषा रक्षतु
 नो रयिम्॥१६॥

इमं यज्ञमश्विना वर्धयन्ता। इमौ रयिं यजमानाय धत्तम्।
 इमौ पशून् रक्षतां विश्वतो नः। पूषा नः पातु सदमप्रयच्छन्।
 प्रते महे सरस्वति। सुभगे वाजिनीवति। सत्यवाचे भरे
 मतिम्। इदं नो हव्यं घृतवत्सरस्वति। सत्यवाचे प्रभरेमा
 हवींषि। इमानि ते दुरिता सौभंगानि। तेभिर्वयं सुभगांसः

स्याम॥१७॥

वज्रहीनामृजीषं व्युण्वति रक्षतु नो रयि९ सौभगा॒न्येकं॑ च॥—————[४]

य॒ज्ञो रा॒यो य॒ज्ञ ई॒शे वसू॑नाम्। य॒ज्ञः स॒स्याना॑मु॒त
सु॑क्षिती॒नाम्। य॒ज्ञ इ॒ष्टः पू॒र्वचि॑त्ति॒न्दधा॑तु। य॒ज्ञो ब्र॑ह्म॒ण्वा९
अ॒प्येतु॑ दे॒वान्। अ॒यं य॒ज्ञो वर्ध॑ता॒ङ्गोभि॑र॒श्वैः। इ॒यं वेदिः॑
स्वप॑त्या सु॒वीरा॑। इ॒दं ब॒र्हि॒रति॑ ब॒र्ही९ष्य॒न्या। इ॒मं य॒ज्ञं
वि॒श्वे अव॑न्तु दे॒वाः। भ॒ग ए॒व भ॒गवा९ अस्तु॑ दे॒वाः। तेन॑
व॒यं भ॒गव॑न्तः स्याम॥१८॥

तन्त्वा॑ भ॒ग॒ सर्व॑ इ॒ज्जो॑हवीमि। स नो॑ भ॒ग पु॒रए॒ता भ॑वे॒ह।
भ॒ग प्र॒णेत॑र्भ॒ग स॒त्य॑राधः। भ॒गेमा॑न्धियमु॒दव॑ द॒दन्नः॑। भ॒ग प्र
णो॑ जनय॒ गोभि॑र॒श्वैः। भ॒ग प्र नृभि॑र्नृ॒वन्तः॑ स्याम। श॒श्व॒तीः
समा॑ उप॒यन्ति॑ लो॒काः। श॒श्व॒तीः समा॑ उप॒यन्त्यापः॑। इ॒ष्टं
पू॒र्त९ श॒श्व॒तीना॑९ समा॑ना९ शा॒श्व॒तेन॑। ह॒विषे॑ष्वाऽन॒न्तं लो॒कं
पर॑मा रुरोह ॥१९॥

इ॒यमे॒व सा या प्र॑थ॒मा व्यौच्छ॑त्। सा रू॒पाणि॑ कुरु॒ते
पञ्च॑ दे॒वी। द्वे स्वसा॑रौ वयत॒स्तत्र॑मे॒तत्। स॒ना॒तनं॑ वि॒त॑त॒९

षण्मयूखम्। अवा॒न्याऽस्तन्तू॑न्कि॒रतो॑ ध॒त्तो अ॒न्यान्।
 नाव॑पृ॒ज्याते॒ न ग॑मा॒ते अ॒न्तम्। आ वो॑ यन्तू॒दवा॒हासो॑
 अ॒द्या वृष्टिं॑ ये वि॒श्वे म॒रुतो॑ जु॒नन्ति॑। अ॒यं यो अ॒ग्निर्म॑रुतः
 समि॑द्धः। ए॒तं जु॑षध्वङ्क॒वयो॑ यु॒वानः॥ २०॥

धा॒रा॒व॒रा म॒रुतो॑ धृ॒ष्णुवो॑जसः। मृ॒गा न भी॒मास्त॑वि॒षेभि॑-
 रू॒र्मिभिः॑। अ॒ग्नयो॒ न शु॑शुचा॒ना ऋ॒जी॒षिणः॑। भ्रुमि॒न्धम॑न्त
 उप॒ गा अ॑वृण्वत। वि च॑क्रमे॒ त्रिर्दे॒वः। आ वे॒धस॒त्रील॑पृष्ठं
 बृ॒हन्त॑म्। बृ॒हस्प॑तिः॒ स॒दने॑ सा॒दय॑ध्वम्। सा॒दद्यो॑नि॒न्दम॑
 आ दी॑दि॒वाऽस॑म्। हि॒र॒ण्यव॑र्णम॒रुषः॑ स॒पेम॑। स हि शु॒चिः
 श॒तप॑त्रः स शु॒न्ध्युः॥ २१॥

हि॒र॒ण्यवा॑शीरि॒षिरः॑ सु॒व॒र॒षाः। बृ॒हस्प॑तिः स स्वा॑वेश ऋ॒ष्वाः।
 पू॒रू स॒खिभ्य॑ आ॒सुतिं॑ के॒रिष्ठः॑। पू॒षऽस्त॑व॒ व्र॒ते व॒यम्।
 नरि॑ष्येम क॒दाच॑न। स्तो॒तार॑स्त इ॒ह स्म॑सि। यास्ते॑ पू॒षन्ना
 वो॑ अ॒न्तः स॑मु॒द्रे। हि॒र॒ण्ययी॑रन्त॒रिक्षे॑ चर॑न्ति। याभि॑र्यासि
 दू॒त्याऽसूर्य॑स्य। का॒मेन॑ कृत॒श्रव॑ इ॒च्छ॒मानः॥ २२॥

अ॒र॒ण्या॒न्य॒र॒ण्या॒न्य॒सौ। या प्रे॒व॒ नश्य॑सि। क॒था ग्रामं॑
न पृ॑च्छसि। न त्वा॒भीरि॑व वि॒न्दती॑ ३। वृ॒षा॒र॒वाय॑
वद॑ते। यदु॒पाव॑ति चि॒च्चिकः॑। आ॒घा॒टीभि॑रिव धा॒वयन्।
अ॒र॒ण्या॒निर्म॑हीयते। उ॒त गा॒व॑ इ॒वा॒दन्। उ॒तो वेश्मे॑व
दृश्य॑ते॥ २३॥

उ॒तो अ॒र॒ण्या॒निः सा॒यम्। श॒क॒टीरि॑व स॒र्जति॑। गा॒म॒ङ्गैष॑
आ ह्व॑यति। दा॒र्व॒ङ्गैष॑ उ॒पा॒वधी॑त्। वस॑न्न॒र॒ण्या॒न्या॑
सा॒यम्। अ॒क्रु॒क्ष॒दिति॑ म॒न्यते॑। न वा अ॒र॒ण्या॒निर्ह॑न्ति।
अ॒न्यश्चे॒न्नाभि॑गच्छ॒ति। स्वा॒दोः फल॑स्य ज॒ग्ध्वा। यत्र॑ का॒मं
नि प॑द्यते। आ॒ञ्जन॑गन्धी॑ सुर॒भीम्। ब॒हून्नाम॑कृ॒षी॒वला॑म्।
प्रा॒हं मृ॒गाणां॑ मा॒तरम्॑। अ॒र॒ण्या॒नीम॑श॑सिषम्॥ २४॥

स्याम॑ रुरो॒ह यु॒वानः॑ शु॒न्यूरि॑च्छमा॒नो दृश्य॑ते निप॑द्यते च॒त्वारि॑ च॥—————[५]

वा॒त्र॒ह॒त्याय॑ श॒व॑से। पृ॒त॒ना॒सा॒ह्याय॑ च। इन्द्र॒ त्वा व॑र्तयामसि।
सु॒ब्र॒ह्मा॒णं वी॒र॒व॑न्तं बृ॒ह॒न्तम्॑। उ॒रुं ग॑भी॒रं पृ॒थु॒बु॒ध्मिन्द्र॑।
श्रु॒त॒र्षि॑मु॒ग्रम॑भि॒माति॑षा॒हम्॑। अ॒स्मभ्य॑ चि॒त्रं वृ॑ष॒ण॑ र॒यि॑

दाः। क्षे॒त्रि॒यै त्वा॒ नि॒र्ऋ॒त्यै त्वा॒। द्रु॒हो मु॑ञ्चामि वरु॑णस्य॒
पाशा॑त्। अ॒ना॒गसं॑ ब्रह्म॑णे त्वा करोमि॥२५॥

शि॒वे ते॒ द्यावा॑पृथि॒वी उ॒भे इ॒मे। शं ते॑ अ॒ग्निः सु॒हाद्वि॑रस्तु।
शं द्यावा॑पृथि॒वी सु॒होष॑धीभिः। शम॑न्तरि॒क्षं सु॒ह वा॑तेन
ते। शं ते॒ चत॑स्रः प्र॒दिशो॑ भवन्तु। या दै॒वीश्चत॑स्रः
प्र॒दिशः॑। वात॑पत्नीर॒भि सूर्यो॑ विच॒ष्टे। तासा॑न्त्वा ज॒रस॒
आ द॑धामि। प्र यक्ष्मं॑ एतु॒ नि॒र्ऋ॒तिं परा॒चैः। अमो॑चि॒
यक्ष्मा॑द्वुरि॒तादव॑त्यै॥२६॥

द्रु॒हः पाशा॑न्नि॒र्ऋ॒त्यै चोद॑मोचि। अहा॒ अव॑र्तिमवि॒दत्स्यो॑नम्।
अप्य॑भूद्भ॒द्रे सु॑कृ॒तस्य॑ लो॒के। सूर्य॑मृ॒तं तम॑सो
ग्राह्या॒ यत्। दे॒वा अमु॑ञ्चन्नसृ॒जन्व्ये॑नसः। ए॒वम॒हमि॑मं
क्षे॒त्रिया॑ज्जामि॒शं सा॒त्। द्रु॒हो मु॑ञ्चामि वरु॑णस्य॒ पाशा॑त्।
बृह॑स्पते यु॒वमिन्द्र॑श्च वस्वः॑। दि॒व्यस्ये॑शाथे उ॒त पा॑र्थि॒वस्य॑।
ध॒त्तं र॒यिं स्तु॑वते की॒रये॑चित्॥२७॥

यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॒ सदा॑ नः। दे॒वायु॑ध॒मिन्द्र॑मा जोहु॑वानाः।

वि॒श्वावृ॒धंम॒भि ये रक्ष॑माणाः। येन॑ ह॒ता दी॒र्घम॒ध्वा॒न॒माय॑न्।
 अ॒न॒न्तम॒र्थम॒नि॒वत्स॑र्यमाणाः। यत्ते॑ सु॒जा॒ते हि॒मव॑त्सु
 भे॒ष॒जम्। म॒यो॒भूः श॒न्त॑मा॒ यद्धृ॑दोसि। ततो॑ नो दे॒हि सी॒बले॑।
 अ॒दो गि॒रि॒भ्यो॒ अधि॑ यत्प्र॒धाव॑सि। स॒ः शो॒भ॑माना क॒न्यै॒व
 शु॒भ्रे॥ २८॥

तां त्वा॒ मु॒द्ग॑ला ह॒विषा॑ वर्धयन्ति। सा नः॑ सी॒बले॑ र॒यिमा
 भा॑जये॒ह। पूर्वं॑ दे॒वा अ॒परे॑णानुपश्यं॒ जन्म॑भिः। जन्मा॒न्यवैरे॑
 परा॑णि। वेदा॑नि दे॒वा अ॒यम॒स्मीति॑ माम्। अ॒हः॑ हि॒त्वा
 शरी॑रं ज॒रसः॑ प॒रस्ता॑त्। प्रा॒णापा॑नौ चक्षुः॒ श्रोत्र॑म्। वाचं
 मन॑सि॒ सम्भृ॑ताम्। हि॒त्वा शरी॑रं ज॒रसः॑ प॒रस्ता॑त्। आ
 भूति॑म्भूतिं॒ वय॑म॒श्जवाम॑है। इ॒मा ए॒व ता उ॒षसो॒ याः प्र॑थ॒मा
 व्यौच्छ॑न्। ता दे॒व्यः कु॑र्वते॒ पञ्च॑रू॒पा। शश्व॑ती॒र्नाव॑पृज्यन्ति।
 न ग॑म॒न्त्यन्त॑म्॥ २९॥

क॒रोम्य॑व॒र्त्ये चिच्छु॑भ्रेऽश्जवाम॑है च॒त्वारि॑ च॥ [६]

वसू॑नां त्वाऽधी॑तेन। रु॒द्राणा॑मूर्म्या। आ॒दि॒त्यानां॑ तेज॑सा।

विश्वैषां देवानां क्रतुना। मरुतामेम्रा जुहोमि स्वाहा॥
 अभिभूतिरहमागमम्। इन्द्रसखा स्वायुधः। आस्वाशासु
 दुष्पहः। इदं वर्चो अग्निना दत्तमागात्। यशो भर्गः सह
 ओजो बलं च॥३०॥

दीर्घायुत्वाय शतशारदाय। प्रतिगृभ्णामि महते वीर्याय।
 आयुरसि विश्वायुरसि। सर्वायुरसि सर्वमायुरसि। सर्वम्
 आयुर्भूयात्। सर्वमायुर्गेषम्। भूर्भुवः सुवः। अग्निर्धर्मेणान्नादः।
 मृत्युर्धर्मेणान्नपतिः। ब्रह्म क्षत्रं स्वाहा॥३१॥

प्रजापतिः प्रणेता। बृहस्पतिः पुराता। यमः पन्थाः। चन्द्रमाः
 पुनरसुः स्वाहा॥ अग्निरन्नादोऽन्नपतिः। अन्नाद्यमस्मिन्
 यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा॥ सोमो राजा राजपतिः।
 राज्यमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा॥ वरुणः
 सम्राट्सम्राटितिः। साम्राज्यमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु
 स्वाहा॥३२॥

मित्रः क्षत्रं क्षत्रपतिः। क्षत्रमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु

स्वाहा॥ इन्द्रो बलं बलपतिः। बलमस्मिन् यज्ञे यजमानाय
 ददातु स्वाहा॥ बृहस्पतिर्ब्रह्म ब्रह्मपतिः। ब्रह्मस्मिन् यज्ञे
 यजमानाय ददातु स्वाहा॥ सविता राष्ट्रं राष्ट्रपतिः।
 राष्ट्रमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा॥ पूषा विशां
 विद्वतिः। विशमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा॥
 सरस्वती पुष्टिः पुष्टिपत्नी। पुष्टिमस्मिन् यज्ञे यजमानाय
 ददातु स्वाहा॥ त्वष्टा पशूनां मिथुनानां रूपकृद्रूपपतिः।
 रूपेणास्मिन् यज्ञे यजमानाय पशून्ददातु स्वाहा॥ ३३॥

च स्वाहा साम्राज्यमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा विशमस्मिन् यज्ञे यजमानाय
 ददातु स्वाहा चत्वारिं च (अग्निः सोमो वरुणो मित्र इन्द्रो बृहस्पतिः सविता पूषा
 सरस्वती त्वष्टा दशं ॥)॥ [७]

स ईं पाहि य ऋजीषी तरुत्रः। यः शिप्रवान्वृषभो यो
 मतीनाम्। यो गौत्रभिद्वज्रभृद्यो हरिष्ठाः। स इन्द्र चित्रां
 अभि तृन्धि वाजान्। आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चात्।
 ओत्तरादधरागा पुरस्तात्। आ विश्वतो अभिसमैत्वर्वाङ्।
 इन्द्र द्युम्नं सुर्वर्वद्धेह्यस्मे। प्रोष्वस्मै पुरोरथम्। इन्द्राय

शूषमर्चत॥ ३४॥

अभीके चिदु लोककृत्। सङ्गे समत्सु वृत्रहा। अस्माकं बोधि
चोदिता। नभन्तामन्यकेषाम्। ज्याका अधि धन्वसु। इन्द्रं
वयं शुनासीरम्। अस्मिन् यज्ञे हवामहे। आ वाजैरुप नो
गमत्। इन्द्राय शुनासीराय। सुचा जुहुत नो हविः॥ ३५॥

जुषतां प्रति मेधिरः। प्र हव्यानि घृतवन्त्यस्मै। हर्यश्वाय
भरता सजोषाः। इन्द्रर्तुभिर्ब्रह्मणा वावृधानः। शुनासीरी
हविरिदं जुषस्व। वयः सुपर्णा उपसेदुरिन्द्रम्। प्रियमेधा
ऋषयो नाधमानाः। अप ध्वान्तमूर्णुहि पूरि चक्षुः।
मुमुग्ध्यस्मान्निधयेऽव बद्धान्। बृहदिन्द्राय गायत॥ ३६॥

मरुतो वृत्रहन्तमम्। येन ज्योतिरजनयन्नृतावृधः। देव
देवाय जागृवि। कामिहैकाः क इमे पतङ्गाः। मान्थालाः
कुलिपरिमापतन्ति। अनावृतैनान्प्रधमन्तु देवाः। सौपर्ण
चक्षुस्तनुवा विदेय। एवा वन्दस्व वरुणं बृहन्तम्।
नमस्याधीरममृतस्य गोपाम्। स नः शर्म त्रिवरूथं

वियं॑ सत्॥ ३७ ॥

यूयं॑ पा॒त स्व॒स्तिभिः॑ सदा॑ नः। नाके॑ सु॒पर्णमु॒प॒ यत्पत॑न्तम्।
हृ॒दा वेन॑न्तो अ॒भ्यच॑क्षत त्वा। हि॒र॒ण्यप॑क्षं वरु॒णस्य॑ दू॒तम्।
य॒मस्य॑ यो॒नौ शकु॑नं भु॒र॒ण्युम्। शं नो॑ दे॒वीर॒भिष्ट॑ये। आपो॑
भव॑न्तु पी॒तये॑। शं यो॒र॒भि स्र॑वन्तु नः। ईशा॑ना॒ वार्या॑णाम्।
क्षय॑न्तीश्च॒र॒षणी॒नाम्॥ ३८ ॥

अ॒पो या॑चामि भेष॒जम्। अ॒प्सु मे॒ सोमो॑ अब्रवीत्।
अ॒न्तर्वि॑श्वा॒नि भेष॑जा। अ॒ग्निं च॑ वि॒श्वश॑म्भुवम्। आप॑श्च
वि॒श्वभे॑षजीः। यद॒प्सु ते॑ सर॒स्वति॑। गो॒ष्वश्वे॑षु यन्म॒धु।
तेन॑ मे वाजिनीव॒ति। मुख॑म॒ङ्घ्रि सर॒स्वति॑। या सर॑स्वती
वैश॑म्भ॒ल्या॥ ३९ ॥

तस्या॑ मे रा॒स्व। तस्या॑स्ते भक्षी॒य। तस्या॑स्ते भूयिष्ठ॒भाजो॑
भूया॑स्म। अ॒हं त्वद॑स्मि॒ मद॑सि॒ त्वमे॒तत्। ममा॑सि॒
योनि॑स्तव॒ योनि॑रस्मि। ममै॒व सन्व॑हं ह॒व्यान्य॑ग्रे। पु॒त्रः पि॒त्रे
लो॒क॒कृ॒ज्जात॑वेदः। इ॒हैव॑ सन्त॒त्र सन्त॑ त्वाऽग्रे। प्रा॒णेन॑ वा॒चा

मनसा बिभर्मि। तिरो मा सन्तमायुर्मा प्रहासीत्॥४०॥

ज्योतिषा त्वा वैश्वानरेणोपतिष्ठे। अयं ते योनिर्ऋत्वियः।
यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नग्र आरोह। अथा नो वर्धया
रयिम्। या ते अग्रे यज्ञिया तनूस्तयेह्यारोहात्माऽऽत्मानम्।
अच्छा वसूनि कृण्वन्नस्मे नर्या पुरूणि। यज्ञो भूत्वा यज्ञमा
सीद स्वां योनिम्। जातवेदो भुव आ जायमानः सक्षय
एहि। उपावरोह जातवेदः पुनस्त्वम्॥४१॥

देवेभ्यो हव्यं वह नः प्रजानन्। आयुः प्रजां रयिम्स्मासु
धेहि। अजस्रो दीदिहि नो दुरोणे। तमिन्द्र जोहवीमि
मघवानमुग्रम्। सत्रा दधानमप्रतिष्कृतं शवांसि।
महिष्ठो गीर्भिरा च यज्ञियोऽववर्तत्। राये नो विश्वा
सुपथा कृणोतु वज्री। त्रिकद्रुकेषु महिष्ठो यवाशिरं
तुविशुष्मस्तृपत्। सोममपिबद्विष्णुना सुतं यथाऽवशत्। स
ई ममाद् महि कर्म कर्तवे महामुरुम्॥४२॥

सैनं सश्वद्देवं देवः सत्यमिन्दुं सत्य इन्द्रः। विदद्यती

स॒रमा॑ रु॒ग्णम॑द्रेः। महि॑ पाथः॑ पू॒र्व्यं स॒द्भिर्य॑क्कः। अग्रं॑
 नयत्सु॑पद्यक्ष॑राणाम्। अच्छा॑ रवं प्रथ॑मा जा॑न॒तीगा॑त्।
 वि॒दद्भव्य॑ स॒रमा॑ दृढमूर्व॑म्। येना॒नुकं॑ मा॒नुषी॑ भोज॑ते
 विट्। आ ये विश्वाः॑ स्वप॒त्यानि॑ चक्रुः। कृ॒ण्वाना॑सो
 अमृत॑त्वाय॑ गा॒तुम्। त्वं नृभिर्नृ॑पते दे॒वहू॑तौ ॥४३॥

भू॒रीणि॑ वृ॒त्वा ह॑र्यश्च ह॒सि। त्वन्नि॑दस्युश्चुमु॑रिम्। धुनिं॑
 चास्वा॑पयो द॒भीत॑ये सु॒हन्तु॑। ए॒वा पा॑हि प्र॒त्नथा॑ मन्द॑तु
 त्वा। श्रु॒धि ब्र॑ह्म वावृ॑धस्वो॒त गी॒र्भिः। आ॒विः सु॑र्यं कृ॒णुहि॑
 पी॒पिही॑षः। ज॒हि शत्रू॑ र॒भि गा॑ इन्द्र॒ तृन्धि॑। अ॒ग्ने
 बाध॑स्व॒ वि मृ॑धो॒ नुद॑स्व। अ॒पामी॑वा॒ अप॒ रक्षा॑सि से॒ध।
 अ॒स्मात्स॑मु॒द्राद्बृ॑ह॒तो दि॒वो नः॑ ॥४४॥

अ॒पां भू॑मान॒मुप॑ नः सृ॒जेह॑। यज्ञ॒ प्रति॑तिष्ठ सु॒म॒तौ सु॑शे॒वा आ॑
 त्वा। वसू॑नि पु॒रु॒धा वि॑शन्तु। दी॒र्घमा॑युर्यज॑मानाय कृ॒ण्वन्।
 अधा॑मृ॒तेन॑ ज॒रितार॑मङ्घ्रि। इन्द्रः॑ शु॒नाव॑द्वि॒तनो॑ति सी॒रम्।
 सं॒वत्स॑रस्य॑ प्र॒ति॒माण॑मे॒तत्। अ॒र्कस्य॑ ज्यो॒तिस्त॑दि॒दांस॑

ज्येष्ठम्। संवत्सरं शुनवत्सीरमेतत्। इन्द्रस्य राधः
 प्रयतं पुरु त्मना। तदर्करूपं विमिमानमेति। द्वादशारे
 प्रतितिष्ठतीदृषा। अश्वायन्तो गव्यन्तो वाजयन्तः। हवामहे
 त्वोपगन्तवा उ। आभूषन्तस्त्वा सुमतौ नवायाम्। वयमिन्द्र
 त्वा शुनं हुवेम॥४५॥

अर्चत हविर्गायत यंसच्चरषणीनां वैशम्भल्या हांसीत्त्वमुरुं देवहूतौ नस्त्मना षट्॥—[८]

प्राण उदेहि पुनरा नो भर यज्ञो रायो वार्त्रहत्याय वसूनां स ई पाह्यष्टौ॥८॥
 प्राणो रक्षत्यगृभीता धारावरा मरुतो दीर्घायुत्वाय ज्योतिषा त्वा पञ्चत्वारिंशत्॥४५॥
 प्राणः शुनं हुवेम॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके

पञ्चमः प्रपाठकः समाप्तः॥